

Konsumentverkets beräkningar av referensvärden

– för några av hushållens vanligaste utgiftsområden

**2013:4 Konsumentverkets beräkningar av referensvärden
– för några av hushållens vanligaste utgiftsområden**
Konsumentverket 2013

Innehållsförteckning

1. Sammanfattning	5
2. Bakgrund.....	6
3. Syfte och användning.....	7
4. Metod	8
4.1 Utgångspunkter och antaganden	8
4.1.1 Hushållstyper	8
4.2 Övriga antaganden och utgångspunkter	9
4.2.1 Urval	10
4.2.2 Avgränsningar	11
4.2.3 Källor	13
4.3 Individuella kostnader	13
4.3.1 Livsmedel.....	13
4.3.2 Personlig hygien	14
4.3.3 Kläder och skor.....	15
4.3.4 Fritid och lek.....	16
4.3.5 Mobiltelefon	17
4.3.6 Barn- och ungdomsförsäkring.....	17
4.4 Hushållsgemensamma kostnader	17
4.4.1 Förbrukningsvaror	17
4.4.2 Hemutrustning	18
4.4.3 Media, fast telefon, Internet m.m.....	20
4.4.4 Hemförsäkring.....	20
5. Förbrukningslistor	21
5.1 Översyn	21
5.2 Prisinsamling och prognos.....	22
5.2.1 Prisinsamling.....	22
5.2.2 Prognos.....	23
5.2.3 Prisinsamling för respektive budgetpost.....	23
6. Översyn och prismätning för kommande år	26
6.1 Kvalitetssäkring.....	27
6.1.1 Kvalitetssäkring av priser	27
6.1.2 Kvalitetssäkring av urvalet av produkter och tjänster.....	27
6.2 ”Skäliga levnadskostnader”	27

7.	Svårt att göra kostnadsjämförelser	28
7.1	Konsumentverkets kostnadsberäkningar	28
7.2	Hushållens faktiska konsumtion.....	28
Bilaga 1	30

1. Sammanfattning

Varje år beräknar Konsumentverket kostnader för en rimlig konsumtion för några av hushållens vanligaste utgiftsområden. Vad som är en rimlig konsumtion och vanliga utgiftsområden förändras över tiden. Kostnadsberäkningarna måste därför anpassas till exempelvis befolkningens ändrade behov och aktiviteter, samt till standard- och konsumtionsutvecklingen i samhället.

Beräkningarna omfattar både individuella och hushållsgemensamma kostnader och utgår från ett grundläggande behov av varor och tjänster som behövs för att klara vardagen i dagens samhälle, oberoende av hushållets inkomster. Det är varken existensminimum eller en överflödskonsumtion som gäller, utan en rimlig konsumtionsstandard. Kostnaderna täcker både löpande utgifter och visst sparande för att kunna ersätta sällanköpsvaror. Konsumentverkets beräkningar omfattar inte olikheter som finns i konsumtionen beroende på kulturella skillnader, sjukdom eller funktionshinder.

De utgiftsområden som Konsumentverket beräknar står för omkring en tredje del av hushållens totala konsumtion. Månadskostnader beräknas för följande områden:

- Livsmedel
- Kläder och skor
- Personlig hygien
- Fritid och lek
- Mobiltelefon
- Barn- och ungdomsförsäkring
- Hemförsäkring
- Förbrukningsvaror
- Hemutrustning (inkl. dator)
- Media, fast telefoni, Internet m.m.

Syftet med beräkningarna är att visa vad det kostar för hushållen att upprätthålla en rimlig levnadsnivå för dessa utgiftsområden. Beräknade kostnader ska kunna användas som referensvärden vid budgetrådgivning hos kommunala budget- och skuldrådgivare och även för hushållens egna ekonomiska planering. Referensvärden för de olika utgiftsområdena lämnas också som underlag till regeringens beslut om riksnormen inom försörjningsstödet. Beräkningarna används även för andra ändamål av kommuner, staten, banker, privatpersoner med flera.

Konsumentverkets referensvärden publiceras varje år i broschyren ”Koll på pengarna” och på vår webbplats.

2. Bakgrund

Beräkningar av kostnader för hushållen påbörjades redan under mitten av 1970-talet efter att allmänheten, konsumentvägledning, myndigheter m.fl. efterfrågade detta. 1978 publicerades de första beräkningarna i Konsumentverkets dåvarande broschyr ”Hushållets kostnader en hjälpreda för din ekonomi”¹. Sedan dess har anpassningar av beräkningarna gjorts med hänsyn till konsumtionsutveckling och allmän standardutveckling i samhället. Beskrivningar och metoder för detta finns dokumenterat i löpande rapporter ”Skäliga levnadskostnader, beräkningar av Konsumentverket”².

Konsumentverket beräknar varje år kostnader för en rimlig konsumtion för några av hushållens vanligaste utgiftsområden. Vad som är en rimlig konsumtion och vanliga utgiftsområden förändras över tiden. Därför måste kostnadsberäkningarna anpassas till exempelvis befolkningens ändrade behov och aktiviteter, samt till standard- och konsumtionsutvecklingen i samhället.

De utgiftsområden som beräknas står för omkring en tredjedel av hushållets totala konsumtion. Beräkningarna omfattar både individuella och hushållsgemensamma kostnader och utgår från ett grundläggande behov av varor och tjänster som behövs för att leva ett bra vardagsliv, oberoende av hushållets inkomster. Det är varken existensminimum eller en överflödskonsumtion som gäller, utan en rimlig konsumtionsstandard. Kostnaderna täcker både löpande utgifter och visst sparande för att kunna ersätta sällanköpsvaror. Konsumentverkets beräkningar omfattar inte olikheter som finns i konsumtionen beroende på kulturella skillnader, sjukdom eller funktionshinder.

En stor utgift för hushållen är boendekostnaden, men den ingår inte i Konsumentverkets kostnadsberäkningar. Det är svårt att definiera vad som är en rimlig boendekostnad, den kan variera mycket bl.a. efter bostadsort, typ av boendeform och vara starkt individuellt betingad. Beräkningar görs inte heller för tand- och sjukvård, transport, barnomsorg, hemtjänst, semester, hotell/café/restaurangbesök, utbildning, presenter mm.

Kostnadsberäkningar görs av olika anledningar, dels för att Konsumentverket enligt sin instruktion ska lämna underlag för regeringens beslut om riksnormen inom försörjningsstödet. Dels för att Konsumentverket enligt skuldsaneringslagen³ har ett uppdrag att stödja kommunernas budget- och skuldrådgivning. Beräkningarna används också av hushållen för egna ekonomiska planering, även av kommuner, staten, banker, privatpersoner med flera.

Arbetet med att ta fram kostnadsberäkningar har tidigare år varit mycket omfattande och på en detaljerad nivå, och därmed mycket tidskrävande. Under året 2008 gjordes en intern översyn av konsumentverkets arbete

¹ Föregångare till den nuvarande broschyren ”Koll på pengarna”

² Rapport 2000:19, PM 2004:10, Rapport 2007:11, Rapport 2009:8

³ Skuldsaneringslagen 2006:548, Allmänna bestämmelser 2§

med beräkningarna av skäliga levnadskostnader. I rapporten⁴ angående översynen gavs det förslag på hur arbetet med att ta fram kostnadsberäkningar kunde förenklas och rationaliseras, utan att få en kvalitets försämring. Konsumentverket beslutade 2012 att beräkningarna fortsättningsvis ska göras på ett enklare och mer rationellt sätt.

3. Syfte och användning

Syftet är att på ett enkelt och rationellt sätt beräkna kostnader för de varor och tjänster som hushållen vanligtvis behöver för att leva på en rimlig levnadsnivå. Kostnadsberäkningarna ska kunna användas som referensvärden vid hushållens ekonomiska planering, budget-skuldrådgivning hos kommunala konsumentvägledare/budget- och skuldrådgivare, socialkontor, banker, skolor etc. Beräkningarnas referensvärden lämnas också som underlag till regeringen för beslut om riksnormen inom försörjningsstödet. Varje år publiceras beräkningarnas referensvärden i Konsumentverkets broschyr ”Koll på pengarna” och på vår webbplats. Dessutom ingår beräkningarna i Konsumentverkets dataprogram, BOSS (ett arbetsverktyg för budget och skuldrådgivare) och i Budgetkalkylen som finns på vår webbplats.

⁴ Rapport 2008-10-28 Intern rapport, översyn av Konsumentverkets arbete med beräkningar av skäliga levnadskostnader”

4. Metod

4.1 Utgångspunkter och antaganden

Kostnadsberäkningarna ska motsvara en rimlig konsumtion i hushållen och täcka kostnader för sådana varor och tjänster som vanligtvis behövs för att klara vardagen i dagens samhälle. Det grundläggande behovet av sådana varor och tjänster antas inte skilja sig i någon större utsträckning mellan hushållen och inte heller vara beroende av t.ex. hushållens inkomster. Konsumentverkets beräkningar är alltså behovsbaserade och inte inkomstbaserade. Beräkningarna är endast exempel på hur en rimlig konsumtionsnivå kan se ut. De varor och tjänster som ingår i beräkningarna är exempel och kan ersättas med andra val av produkter och tjänster inom samma nivå. Varken miniminivå eller lyxnivå gäller.

4.1.1 Hushållstyper

Beräkningarna ska kunna användas för hushåll av olika storlek och med olika sammansättningar av åldrar och kön. Hänsyn har tagits till att behovet av produkter kan skilja sig på grund av kön, ålder och antalet personer i hushållen.

Inom de individuella budgetposterna "Livsmedel", "Kläder & skor", "Personlig hygien" samt "Fritid & lek", finns beräkningar för olika ålderskategorier mellan noll år upp till vuxen ålder. I de tre förstnämnda posterna antas behovet och därmed kostnaderna vara beroende av kön, från omkring tio års ålder. Vi har bedömt att behovsunderlaget för barn under tio år är det samma oavsett kön. Budgetposten "Fritid och lek". beräknas lika oavsett kön för respektive åldersgrupp, från noll år upp till arton år. För alla vuxna är beräkningarna de samma som för artonåringen.

Inom de hushållsgemensamma utgiftsposterna är kostnaderna mest beroende på hushållsstorlek. Beräkningar görs för en person upp till sju personer. Vid behov av beräkningar för fler än sju personer kan man för varje ytterligare barn öka beloppen för sjupersonershushållet med marginalkostnaden (kostnadsskillnad) mellan sex och sju personer. För utgiftsområdena "Hemutrustning", "Hemförsäkring" och "Förbrukningsvaror" har utöver antalet personer i hushållet även bostadsstorleken betydelse för beräkningarna. I flerpersonshushållen har vi räknat med att det ingår två vuxna med noll till fem barn. Vi har räknat utifrån följande bostadsstorlekar:

1 -2 personer, 2 rum och kök (r.o.k.)

3 personer, 3 r.o.k.

4 personer, 4 r.o.k.

5 personer, 4 r.o.k.

6 personer, 5 r.o.k.

7 personer, 5 r.o.k.

4.2 Övriga antaganden och utgångspunkter

I beräkningarna utgår vi från att hushållen har en grundutrustning i hemmet och beräknar inte kostnader för utgifter som uppstår vid ett förstagångsinköp av ett produktslag, som till exempel vid bosättning. Våra beräkningar avser rimliga kostnader för att ersätta förslitna produkter. Kostnadsbeloppen ska kunna göra det möjligt för hushållen att fungera både på kort och på lång sikt. Kostnaderna gäller inte enbart löpande utgifter, utan också ett visst sparande, för att man ska kunna ersätta utslitna eller urvuxna dyrare produkter som köps sällan.

Kostnadsberäkningarna bygger på att:

- Hushållen bor i lägenhet, i flerbostadshus, med gemensam tvättsuga. Tvätt- och diskmaskin ingår inte i beräkningarna, inte heller trädgårdsredskap och utemöbler.
- Hushållen är av olika storlek och familjesammansättningar.
- Hushållen ska kunna behålla en rimlig standard, såväl på kort som på lång sikt.
- Hushållens familjemedlemmar är friska och utan funktionshinder som kräver extra kostnader.
- Hushållen använder ”vanligt förekommande varor och tjänster” som köps nya, men som inte är utpräglade modevaror.
- Hushållen tar i rimligaste mån hänsyn till miljön vid val av varor, tjänster, inköpsmängder och användningstider.
- Hänsyn tas till säkerhetsaspekter vid val av produkter och tjänster.
- Varor och tjänster köps till övervägande del i butiker och butikskedjor som är vanliga i Sverige.
- Hushållen har begränsad tid för hushållsarbete, man köper bröd och en mindre del hel- eller halvfabrikat

Miljöhänsyn

Med tanke på den privata konsumtionens miljöeffekter försöker vi att i rimlig utsträckning ta hänsyn till miljöaspekter vid valet av produkter i beräkningarna. Detta kan vi göra inom de budgetposter där miljömärkta varor är vanliga, som till exempel inom ”Personlig hygien”, ”Förbrukningsvaror” och i någon mån ”Kläder och skor”. För andra poster, t.ex. ”Hemutrustning” (möbler, husgeråd, TV m.m.) är det svårare att finna miljövaror som uppfyller våra antaganden om lättillgänglighet och skäligt pris. Antingen är miljöprodukter inom dessa konsumtionsområden sällsynta, eller att då de förekommer är mycket dyra.

4.2.1 Urval

Konsumentverkets beräkningar utgår från några av hushållens vanligaste utgiftsområden. Detta gäller för både för personanknutna (individuella) och hushållsgemensamma kostnader.

Individuella kostnader

- Livsmedel och icke alkoholhaltiga drycker
- Personlig hygien
- Kläder och skor
- Fritid och lek
- Mobiltelefon
- Barn- och ungdomsförsäkring

Hushållsgemensamma kostnader

- Förbrukningsvaror
- Hemutrustning (omfattar delposterna, *Radio, TV, dator mm, Möbler och armaturer, Laga mat, Duka, Hemtextilier, Rengöra och underhålla, Övrigt*)
- Media, fast telefoni, Internet mm
- Hemförsäkring

För varje utgiftspost bedömer Konsumentverket vilka varor och tjänster som ska representera en rimlig konsumtion för varje person- och hushållskategori och som sedan ska kostnadsberäknas.

Vid valet av produkter utgår vi från:

- Generella respektive speciella antaganden och utgångspunkter för olika varor och tjänster.
- Olika behov som behöver tillgodoses inom respektive personkategori och hushållsstorlek.
- Aktiviteter/beteenden som är vanliga inom de olika kategorierna för att uppfylla de olika behoven.
- Information/statistik på hur stor andel i olika åldrar och kön som använder eller äger varan eller tjänsten.
- Olika hushålls uppfattning om rimlighet att äga eller använda varan eller tjänsten, användningstid och mängd. Detta görs bl.a. med hjälp av fokusgrupper.
- Nyttillverkade produkter.
- Att i möjligaste mån välja produkter som har minst miljöpåverkan.

4.2.2 Avgränsningar

I beräkningarna ingår inte kostnader för hushållens övriga konsumtionsutgifter för exempelvis:

- Boende, elektricitet, gas och uppvärmning
- Transporter
- Tand- och sjukvård
- Personlig service och samhällsservice (ex. barnomsorg, hemtjänst, etc.)
- Utbildning
- Semester
- Hotell/ café/ restaurangbesök
- Alkoholhaltiga drycker och tobak
- Presenter mm

Övriga kostnader som inte ingår är:

Second handprodukter

Second handvaror/begagnade varor ingår inte i beräkningarna, eftersom varuutbud, kvalitet, återstående användningstid troligen varierar mycket. I våra beräkningar måste en vara med viss funktion och viss kvalitet kunna gå att köpa till åtminstone ungefär samma pris i en stor del av Sverige, för att kostnadsberäkningarna ska kunna vara så generellt användbara som möjligt. Att beräkna återstående användningstid på begagnade varor skulle dessutom vara problematiskt. Detsamma gäller att i större delen av landet få tag i en begagnad produkt med en viss bestämd användningstid. Därutöver saknar vi kunskap om begagnathandeln. Detta gäller bl.a. om hur frekventa utbud och köp är av begagnade skäliga produkter inom skilda konsumtionsområden och i olika delar i landet.

Gåvor eller arv

I beräkningarna ingår inte att hushållen ärver eller får olika produkter som gåva. Arv skulle främst kunna gälla yngre barn angående exempelvis kläder, leksaker, böcker och sportutrustning. Vi saknar tillräckliga kunskaper om hur vanligt arv/gåva är beträffande olika produkter, men vet att alla inte har möjlighet att ärva. Även om man har flera barn är det inte självklart med arv, exempelvis om de är av olika kön. Dessutom är antalet klädesplagg, leksaker etc. som ingår i beräkningarna inte så stort och den beräknade användningstiden för varorna är i flera fall så lång att man troligtvis inte skulle kunna räkna med återanvändning i någon större utsträckning.

Extra kostnader för livsmedel

I kostnaderna ingår inte eventuella merkostnader för livsmedel under storhelger som jul, nyår, midsommar osv. I beräkningarna har inte heller någon anpassning gjorts till att man har gäster eller själv är bortbjuden.

Utpräglade modevaror

Utpräglade modevaror ingår inte i kostnadsberäkningarna. De kläder och skor som beräkningarna gäller bör finnas på marknaden under längre tid än typiska modeprodukter och vara vanligt förekommande i affärer i större delen av Sverige. Modekläder kan innebära högre kostnader för konsumenten och även negativ påverkan på miljön (genom t.ex. kortare användningstid och miljöskadliga material).

Speciella fritidsintressen

I beräkningarna har vi inte tagit med kostnader för speciella fritidsintressen, husdjur, semester och liknande. Det finns många olika fritidsaktiviteter och hobbyer där kostnaderna starkt varierar. I många fall innebär de så höga belopp att de inte skulle kunna ingå i en rimlig konsumtion (såsom båt och dyrare musikinstrument). I vanliga budgetsammanhang är troligen behovet av sådana beräkningar begränsat, då hushållen sannolikt själva vet hur mycket de brukar lägga ned på dessa utgifter.

Kabel-TV

Kabel-TV/satellit/boxeravgift ingår inte i kostnadsberäkningarna.

Bosättningskostnader

Beräkningar görs inte för utgifter som uppstår vid ett första inköp av ett produktslag, föremål som man endast brukar köpa en gång i livet, t.ex. viss bosättningsutrustning (sommiga husgeråd, verktyg m.m.). Det ingår heller inte något sparande för att återanskaffa vissa varor för hemmaboende äldre ungdomar. Detta gäller produkter med mycket lång användningstid som t.ex. sängar i deras rum. Förnyelse av sådana varor får i stället ingå i bosättningskostnaderna när vuxna barn flyttar hemifrån.

Förbrukning av hushållsel

Konsumentverket beräknar inte längre förbrukning och kostnader av hushållsel. Vi har inte tillräckligt bra underlag för beräkning av en rimlig förbrukning för olika hushållsstorlekar och sammansättningar.

4.2.3 Källor

När kostnadsberäkningarna först togs fram i mitten av 1970-talet, utgick Konsumentverket från en rimlig förbrukning i hushållen i sina bedömningar och beräkningar utifrån vad som var känt om faktisk konsumtion. Dessutom användes kunskaper och information från experter (både inom och utanför Konsumentverket) inom olika produktområden.

Vid senare översynsarbete har underlag och statistik samlats in från bl.a. externa experter, andra myndigheter, olika organisationer och undersökningsinstitut. Underlagen gäller hushållens konsumtion, inköp, produktinnehav, fritidsvanor m.m. samt kunskaper om barns utveckling, varutester osv. Här nedan ges exempel på källor:

Livsmedelsverket
 Statistiska centralbyrån
 Statens Kulturråd
 Ungdomsstyrelsen
 Post och telestyrelsen
 Riksidrottsförbundet
 Barnombudsmannen
 Svenska Livräddningssällskapet
 Statens offentliga utredningar
 Centrum för konsumtionsvetenskap
 Facktidskrifter
 Företag (t.ex. Apoteksbolaget och olika undersökningsinstitut)
 Tester och testresultat som presenteras i t.ex. tidskrifter och i TV-program ("Plus").
 Dessutom har vi även studerat motsvarande kostnadsberäkningar i Finland och Norge.

4.3 Individuella kostnader

I denna kategori ingår kostnader som är personanknutna och som beräknas utifrån olika ålderskategori och kön.

4.3.1 Livsmedel

Kostnadsberäkningar för livsmedel visar hur mycket en bra, näringsriktig och varierad mat kan kosta, för personer i olika åldrar och kön. Kostnaderna beräknas utifrån de livsmedel som ingår i Konsumentverkets matsedel som omfattar 30 dagar. Kosten är planerad utifrån vuxna med referensvärden för energiintag för stillasittande arbete och begränsad fysisk aktivitet på fritiden, ca 30 minuter per dag. Den som är mer aktiv har alltså ett högre energibehov och av naturliga skäl en högre matkostnad. För barn (från 6 månader upp t.o.m. 17 år) har beräkningar gjorts utifrån referensvärden för energiintag i respektive åldersgrupp. Kostnadsberäkningar görs för olika åldersgrupper, från 6 månader till över 75 år och fr.o.m.10 års ålder även med hänsyn till kön. Vi utgår vi från att barn under 6 månader vanligtvis ammas.

Matsedlarna består av frukost, lunch, middag och tre mellanmål per dag. Innehållet bygger på vanliga, näringsriktiga och prisvärda maträtter. Det är övervägande del hemlagad mat och en liten mängd hel- och halvfabrikat, då vi utgår från att hushållen har begränsad tid för matlagning och bakning.

Eftersom många äter lunch utanför hemmet har två alternativ för livsmedelskostnaderna beräknats:

Alternativ 1. Kostnaderna bygger på att alla måltider tillreds hemma

Alternativ 2. Kostnader som bygger på att all mat med undantag av lunch 5 dagar/vecka (måndag-fredag) tillagas hemma.

För ytterligare information om Konsumentverkets matsedel och kostnadsberäkningar hänvisar vi till rapport 2013:1 "Konsumentverkets matsedel, "En fyraveckors basmatsedel med anpassade matsedlar för glutenfri kost och mjölkproteinfri kost".

4.3.2 Personlig hygien

Utgiftsposten Personlig hygien omfattar varor och tjänster som behövs för den personliga hygien. Inom området personlig hygien varierar behovet av produkter och mängder efter ålder, och för "äldre" barn samt vuxna även efter kön. Till skillnad från de övriga personanknutna utgiftsposterna har denna post en särskild ålderskategori för barn som är 3 år. Detta på grund av att användningen av blöjor är väsentligt lägre än för barn i åldersgruppen 1-2 år och därmed blir också den totala kostnaden lägre.

Produkterna som ingår här omfattar varor och tjänster som behövs i olika åldrar och kön för att hålla sig ren o fräsch och för att vårda sin kropp. Här finns förutom tvål, tandborste, hudkräm etc. även kostnader för exempelvis hårklippning, rakapparat och en mindre del kosmetika. Dessutom ingår bl.a. några varor för skötsel av småsår mm.

Miljöhänsyn

I kostnadsberäkningarna har vi valt miljömärkta varor i de fall de är de vanligaste produktvarianterna och eventuell merkostnad är rimlig. I beräkningarna ingår inte tvättservetter (våtservetter) eftersom det har visat sig att de i vissa fall innehåller kemikalier som kan orsaka allergier, eksem eller överkänslighet hos barn. Vi har istället ökat antalet miljömärkta tvättilappar av papper.

4.3.3 Kläder och skor

Kostnaderna ska täcka årsbehovet av vanliga kläder och skor som används under olika årstider, för både vardag och för något festligare tillfälle, dessutom för kläder avsedda för vanliga sport- och fritidsaktiviteter. Förutom kläder och skor ingår även skoreparation (klackning) för kvinnor och flickor i åldern 15-18 år, samt kemtvätt av ett plagg för vuxna. Dessutom har vissa tillbehör tagits med såsom reflexer, portmonnä, paraply, armbandsur och väskor. Här finns också ryggsäckar för barn och skolungdomar.

Eftersom behovet av kläder och skor skiljer sig mellan olika åldrar och kön görs beräkningar för respektive barngrupper upp t.o.m.17 år och för vuxna män och kvinnor från 18 år. För barn t.o.m. 10 år prismäts samma kläder för båda könen. Vi har utgått från att kläderna är lika eller inte skiljer sig så mycket mellan flickor och pojkar och att priserna för de plagg som är olika ligger i ungefär samma prisklass.

- *Behov (antal) av respektive produkt*
För bedömningen av antalet plagg och skor av skilda slag som behövs för respektive personkategori har vi bl.a. gjort antaganden om hur ofta man byter olika kläder, samt att man tvättar en gång i veckan.
- *Kvalitet*
Kläderna som ingår i beräkningarna ska vara lättskötta och inte kräva mycket arbete vid eller efter tvätt. De ska tåla maskintvätt och bara undantagsvis kräva kemtvätt, detta med hänsyn till miljön och extra kostnader i tid och pengar.
- *Användningstid*
Vid beräkningen av användningstiden för produkterna tar vi hänsyn till mängden och kvaliteten på de kläder och skor som ingår. Vi antar ett normalt slitage. När det gäller barnkläder och skor tar vi även hänsyn till hur snabbt barn växer.
- *Inte tillverkar kläder själv*
Vi utgår ifrån att hushållen varken har tillräcklig tid eller kunskap för att sy eller sticka kläder själva, utan endast gör mindre lagningar och ändringar.

Miljöhänsyn

Konsumentverket har försökt att ta med kläder som håller relativt länge ur såväl kvalitets- som modesynpunkt. Med hänsyn till de negativa miljöeffekter som klädindustrin har på miljön och ökad efterfrågan från konsumenterna, börjar nu butikerna att ta in allt mer ekologiska kläder i sitt sortiment. Priserna är ofta högre än för vanliga kläder men i vissa fall inom skälig nivå. Konsumentverket har därför valt att ersätta några "vanliga" t-tröjor med miljömärkta och från 15 årsålder och uppåt även jeans. För övrigt har vi

som nämnts, även begränsat antalet kläder som behöver kemtvättas till endast ett plagg för de vuxna.

4.3.4 Fritid och lek

Vanliga fritidsaktiviteter ligger till grund för bedömningen av vilka produkter som ska ingå i denna utgiftspost. Det gäller såväl inom- som utomhus, viss motion och kultur, sysselsättningar som man utför ensam eller tillsammans med t.ex. familj och vänner. När det gäller utomhusaktiviteterna ingår produkter för både sommar- och vinterbruk. Aktiviteterna och därmed produktvalet i beräkningarna skiljer sig mellan olika åldersgrupper. Valet av aktiviteter har gjorts utifrån kunskaper om barns behov samt undersökningar och statistik⁵ om vad människor i skilda åldrar ägnar sig åt på fritiden.

För yngre barn gäller kostnaderna för varor och tjänster som behövs för deras utveckling och stimulans. Förutom leksaker har vi exempelvis tagit med spel, pussel, ritsaker, böcker, CD-skivor, skidor och cykel. Då det gäller besök på bio, simhall, djurpark etc. har vi utgått från att barn i de yngre åldersgrupperna har en medföljande vuxen. Cyklar för barn mellan 4 och 10 år har vi antagit att man köper begagnade. Att vi inte kostnadsberäknar nya för denna åldersgrupp beror dels på att cyklar kostnadsmässigt väger tungt i beräkningarna och dels på att det är vanligt att man köper begagnade cyklar till yngre barn.

För äldre barn och vuxna ingår kostnader för vanliga sysselsättningar i olika åldrar, såsom att läsa böcker och tidningar, lyssna på musik, gå på bio, disko/dans och att motionera (bl.a. ingår cykel, skidor, gym- och simhallsbesök). Även om samma aktivitet och produkt tagits med i flera åldersgrupper har vi tagit hänsyn till att det kan finnas behov av olika varianter och antal av produkten, beroende på vilken ålderskategori det handlar om.

Samma kostnader för båda könen

Beräkningarna av fritidskostnaderna är inte uppdelade efter kön. Vi anser det inte vara rimligt att beräkna olika kostnadsbehov för fritid annat än utifrån ålder. Båda könen bland barn behöver motion, avkoppling och stimulans. Motsvarande gäller bland vuxna. Kostnaderna för de aktiviteter/produkter där olikheter finns mellan könen kan dock mer eller mindre ta ut varandra så att totalbeloppen för båda könen blir ungefär desamma.

Fritidsprodukter i andra budgetposter

Eftersom konsumtionen i fritidsposten är individanknuten, skulle det kunna bli onödigt många exemplar av vissa produkter i flerpersongrupperna, om alla eller flera av familjemedlemmarna skulle ha ett eget exemplar av t.ex. TV eller stereo. I sådana fall ingår varorna i hushållsanknutna utgiftsposter, d.v.s. där mängden av produkten främst avgörs av familjestorleken. Exempelvis så finns kamera i delposten *övrigt* under "Hemutrustning". Andra exempel är produkterna i

⁵ Hämtat från bla Ungdomsstyrelsen, Statistiska centralbyrån, Statens kulturråd, Riksidrottsförbundet, Ungdomsbarometern, Mediebarometern, Internetbarometern (Nordicom, Göteborgs universitet)

delposten *radio & TV mm* som också ingår i posten ”Hemutrustning”. Tillhör såsom CD-skivor, dvd-filmer o. dyl. kan däremot ofta anses vara mer personlig konsumtion och tillhör därför posten ”Fritid och lek”.

4.3.5 Mobiltelefon

Kostnaderna för mobiltelefoni, dvs. samtalskostnader och telefon räknas som personanknutna utgifter. Vi har räknat med att alla personer från 11års ålder har en egen mobiltelefon. För att uppskatta samtalskostnader för olika åldersgrupper har vi använt information från Post och telestyrelsen (PTS). Abonnemang är den mest traditionella betalningsformen men Konsumentverket har ändå valt att göra beräkningar utifrån kontantkort (för att konsumenten lättare kan ha koll på kostnaderna). Kontantkortet finns med i två olika värden, ett lägre för åldersgruppen 11-14 år och ett högre för åldersgrupper från 15 år och uppåt.

4.3.6 Barn- och ungdomsförsäkring

I samarbete med Konsumenternas försäkringsbyrå tar vi fram kostnadsbelopp för sjuk- och olycksfallsförsäkring för barn och ungdomar. Alla barn som går i skolan har en olycksfallsförsäkring som gäller under skoltid och under vägen till och från skolan. Hur omfattande försäkringen är skiljer sig mellan kommunerna och oftast gäller den inte på fritiden. Konsumentverket har därför tagit med en försäkring, som även avser olycksfall under fritid samt sjukdom. Kostnadsberäkningen gäller ett premiebelopp som kan gälla antingen för en gruppförsäkring eller en individuell försäkring.

4.4 Hushållsgemensamma kostnader

De utgiftsområden som beräknas utifrån antal personer i hushållet är:

- Förbrukningsvaror
- Hemutrustning (*Radio, tv, dator, Möbler, armaturer, Laga mat, Duka, Textilier, Rengöra, Underhålla och Övrigt*)
- Media, fast telefoni, Internet
- Hemförsäkring

4.4.1 Förbrukningsvaror

Posten ”Förbrukningsvaror” täcker kostnader för en mångfald dagligvaror som främst används för vård och skötsel av hem samt av kläder och skor. Vidvalet av produkter har vi utgått från skilda aktiviteter i hushållen där förbrukningsvaror behövs, såsom vid viss hantering av livsmedel (bl.a. ingår plastfolie och fryspåsar), rengöring av hemmet (t.ex. dammsugarpåsar, såpa), tvätt av kläder och andra textilier, skoputsning etc. För diskning finns handdiskmedel, diskmaskin ingår inte i våra beräkningar. Sällanköpsvaror som används i dessa sammanhang, t.ex. dammsugare och strykjärn, ingår inte här utan finns i posten ”Hemutrustning”. Förbrukningsvaror omfattar även kostnader för konsumtion av ett flertal andra produkter såsom toalettpapper, hushållspapper, batterier, glödlampor, pappersservetter, stearinljus, tejp m.m. Störst andel av kostnaderna i denna utgiftspost står toalett- och hushållspapper samt tvättmedel för.

Miljöhänsyn

Vi har i möjligaste mån valt produkter som antingen är miljömärkta eller inte alltför miljöbelastande, t.ex. ingår inte sköljmedel och som rengöringsmedel används såpa. Även vid beräknad förbrukning av varorna har vi tagit hänsyn till miljöeffekter genom att anta en måttlig åtgång. Toalett- och hushållspapper är oblekt miljömärkt returpapper. Vanliga glödlampor har bytts ut mot lågenergilampor.

4.4.2 Hemutrustning

Budgetposten ”Hemutrustning” gäller kostnader för olika slags produkter som behövs för ett stort antal ändamål, exempelvis för att laga mat, äta, umgås, sova, förvara saker samt att rengöra och vårda kläder, inventarier, bostad etc. Konsumentverket har delat in denna omfattande utgiftspost i flera delposter: *Möbler och armaturer, Hemtextilier, Radio/TV, dator mm, Laga mat, Duka, Rengöra, Underhålla* samt *Övrigt*. De produkter som ingår i budgetposten är i de allra flesta fall sällanköpsvaror med användningstider över ett år. Användningstiderna, liksom mängderna, kan variera efter hushållsstorlek. För vissa produkter är dessutom behovet beroende av antalet rum i bostaden, exempelvis då det gäller taklampor, gardiner och mattor. Vi har i denna utgiftspost även räknat med att hushållen ibland har gäster och därför utökat antalet tallrikar, bestick och stolar. Även en gästsäng ingår i kostnaderna. Eftersom hushållen antas bo i lägenhet i flerbostadshus - med gemensam tvättstuga, så finns inte tvättmaskin, torktumlare etc. med i kostnadsbeloppen. Trädgårdsredskap, utemöbler, större verktyg ingår inte heller i beräkningarna.

Inga bosättningskostnader

Konsumentverkets beräkningar avser rimliga kostnader för att ersätta utslitna produkter. Vi utgår ifrån redan befintliga hushåll och därför kostnadsberäknas inte sådana föremål som man endast brukar anskaffa en gång i livet, t.ex. viss bosättningsutrustning (som vissa husgeråd, verktyg m.m.). Det ingår inte heller något sparande för att återanskaffa vissa varor för hemmaboende äldre ungdomar. Detta gäller produkter med mycket lång (cirka 20 år) användningstid (t.ex. sängar och annan viss utrustning i deras rum). Förnyelse av sådana varor får i stället ingå i bosättningskostnaderna när vuxna barn flyttar hemifrån.

Miljöhänsyn

Det är svårt att ta miljöhänsyn vid valet av produkter inom delposterna. När det gäller möbler, är utbudet av miljömärkta produkter inte så stort och i de fall de finns så är priset ofta högt och uppfyller därmed inte kraven för en rimlig konsumtion. Viss miljöhänsyn har dock tagits med hänsyn till att användningstiderna för vissa produkter är relativt långa.

Delposter inom Hemutrustning

Möbler och armaturer

Kostnaderna gäller möbler, armaturer (samt speglar) som behövs för olika ändamål i bostaden, såsom för att sova, äta, läsa, umgås och ha gäster etc. Dessutom ingår olika möbler för förvaring. En stor del av månadskostnaderna står soffa och sängar för. Prisinsamlingen gör vi i större butikskedjor, såsom IKEA, MIO och Europamöbler.

Laga mat

Matlagning innebär aktiviteter av skilda slag. Utrustning finns för exempelvis förberedelser, tillagning och förvaring av mat. För detta behövs ett stort antal varor, olika husgeråd, några hushållsapparater och dessutom en kokbok. Kostnaderna inkluderar kaffebryggare, brödrost, elvisp, mikrovågsugn och för hushåll med tre eller fler personer ingår också matberedare. De varor som finns i denna delpost prismäts hos t.ex. Duka, Åhléns, Coop Forum och IKEA.

Duka

Beräkningarna för denna delpost omfattar den utrustning som behövs för att servera, äta och dricka vid olika måltider. Prisinsamlingen görs i butikskedjor som nämns ovan, för delposten *Laga mat*.

Hemtextilier

Här ingår några produkter för personlig hygien (handdukar, badlakan) samt bäddutrustning, dukar, gardiner, rullgardiner, mattor m.m. En stor del av månadskostnaderna utgörs av bäddutrustningen. Priserna för dessa varor samlar vi in främst från IKEA, Hemtex, Jysk, Ellos och Åhléns.

Rengöra och Underhålla

I dessa båda delposter finns produkter som krävs för vård av kläder/skor, inventarier och bostad. Här ingår kostnader för städutrustning (dammsugare m.m.), strykjärn, olika verktyg etc. För barnfamiljer (dvs. hushåll med minst tre personer) räknar vi också med kostnader för en symaskin. Disk- och tvättmaskin ingår inte i beräkningarna.

Radio, TV, dator mm

Förutom radio och TV omfattar kostnaderna även video, en mindre stere oanläggning samt Mp3-spelare. Dessutom ingår dator, skrivare och USB-minne. Produkterna i denna post gäller större investeringar inom hemelektronikmarknaden.

Övrigt

Beräkningarna för delposten Övrigt omfattar sådana varor som inte naturligt hör hemma under någon annan post. Här ingår exempelvis termometrar, brandvarnare, stege, vaser, förlängningssladd och julgransutrustning. Dessutom har vi här placerat varor, som i och för sig skulle kunna hör till en post för individanknuten konsumtion, t.ex. hårtork, kamera, skidvalla och resväska.

Men då skulle antalet av dessa produkter bli för stort för att motsvara en rimlig konsumtion, om samtliga personer som använder dem i en familj skulle ha ett eget exemplar. Prismätningen görs främst hos Åhléns och Coop Forum.

4.4.3 Media, fast telefon, Internet m.m.

Denna post täcker utgifter för viss kommunikation såsom att använda fast telefon skriva och skicka e-post samt kort och brev (även kostnader för porto). Dagstidning avser kostnader för en helårsprenumeration. När det gäller kostnadsberäkningar för fast telefon omfattar det samtalsavgift och månadsavgift samt sparande för att kunna ersätta telefonapparaten. Samtalsavgiften gäller telefonsamtal inom Sverige. Internet, med bredbandsuppkoppling, samt antivirusprogram (är flyttat från delposten *Radio, TV, dator mm*) ingår.

4.4.4 Hemförsäkring

Våra kostnadsberäkningar gäller för hushåll som bor i hyreslägenhet. Kostnaderna baseras på de fyra största försäkringsbolagens premier för försäkringsbelopp, som tagits fram i samarbete med Konsumenternas försäkringsbyrå. Premierna avser en vanlig hemförsäkring, dvs. inklusive rättskydd, reseförsäkring och ansvarsförsäkring. Allrisk ingår inte. Våra beräkningar utgår ifrån följande bostadsstorlekar och lösöresbelopp (år 2011):

Hushåll	Lösöresbelopp	Ex. Årspremie, stor stad
1 pers bor i 2 r.o.k.	300 000 kr	1 570 kr
2 pers bor i 2 r.o.k.	350 000 kr	1 730 kr
3 pers bor i 3 r.o.k.	390 000 kr	1 950 kr
4 pers bor i 4 r.o.k.	450 000 kr	2 090 kr
5 pers bor i 4 r.o.k.	490 000 kr	2 310 kr
6 pers bor i 5 r.o.k.	530 000 kr	2 490 kr
7 pers bor i 5 r.o.k.	570 000 kr	2 640 kr

Försäkringspremierna är olika höga beroende på var i landet man bor. Högst är premien i storstadsområden där riskerna är större för bl.a. inbrott och skadegörelse. På landsbygden är premierna däremot lägre. Med hjälp av Konsumenternas försäkringsbyrå beräknas genomsnittlig premiekostnad för de olika hushållsstorlekarna för följande tre olika ortstyper:

- storstad: fler än 200 000 invånare.
- mellanstor stad: mellan 50 000 och 200 000 inv.
- mindre tätort: färre än 50 000 inv.

5. Förbrukningslistor

Detaljerade förbrukningslistor har upprättats med uppgifter om de varor och tjänster som ingår i beräkningarna. Här finns utöver användningstid och konsumtionsmängd (behov) för varje vara och tjänst även en närmare produktbeskrivning, med exempelvis uppgifter om modell och material. Dessutom framgår respektive produkts inköpsställe, förpackningsstorlek och inköpspris per förpackning.

Utifrån varan eller tjänstens pris, mängd och användningstid beräknas en kostnad fram per år respektive per månad.

För dagligvaror, ”Livsmedel”, ”Personlig hygien” och ”Förbrukningsvaror” motsvarar den beräknade månadskostnaden i stort sett de utbetalningar som hushållet gör under en månad. För sällanköpsvaror, dvs. produkter som har längre användningstid och köps med ett eller flera års mellanrum innebär Konsumentverkets månadskostnader inte, att man gör en utbetalning varje månad, utan att man månadsvis sätter av pengar för att senare kunna ersätta varan med en ny när den gamla har tagit slut, är utsliten eller urvuxen. Detta gäller särskilt i de båda posterna ”Hemutrustning” och ”Kläder och skor” där det finns ett stort antal sådana varor.

5.1 Översyn

För att uppdatera innehållet av varor och tjänster i ovanstående budgetposter görs regelbundna översyner med hjälp av statistik från olika myndigheter, organisationer och undersökningsinstitut. Vid varje översyn görs en ny bedömning av urvalet av de kostnadsberäknade produkterna, samt deras mängder, användningstider och inköpsställen. Anpassningar görs efter nya rön angående den allmänna standardutvecklingen i samhället, hushållens tidsanvändning och levnadssätt, näringsbehov och olika konsumtionsaspekter. För att få bra och aktuellt behovsunderlag används fokusgrupper. Under hösten 2011 genomfördes en kvalitativ undersökning av innehållet i beräkningsunderlaget för ”Kläder och skor”, samt ”Fritid och lek” med hjälp av fokusgrupper för åldersgrupperna 7-10 år och 15-17 år.

5.2 Prisinsamling och prognos

5.2.1 Prisinsamling

I butiker

Priserna på produkterna mäts, d.v.s. samlas in, till allra största delen i Örebro. För att kostnadsberäkningarna ändå ska vara giltiga i så stor del av landet som möjligt, prismäts vi huvudsakligen hos rikstäckande försäljningskedjor som i stort sett har samma sortiment och priser i sina butiker. Inköpsställena i ska återspegla hushållens faktiska butiksväl samt ha rimlig prisnivå. Därför ingår varken lyxbutiker eller utpräglade lågprisaffärer, utan i stället främst större vanliga kedjor. Urvalet av butiker baseras på information som kedjornas omsättning, butikernas antal och lokalisering i landet⁶.

På annat sätt

För produkter som inte kan prismätas i kedjor, som exempelvis hårklippning, skoklackning, besök i simhall, teater etc. genomför Konsumentverket en prisinsamling på cirka fem tätorter som representerar olika ortsstorlekar och geografiska lägen i Sverige. Prisinsamling av premieavgifter för barn- och ungdomsförsäkring, samt hemförsäkring sker med hjälp av Konsumenternas försäkringsbyrå.

Insamling av priser

De priser som samlas in är, som tidigare nämnts, de ordinarie. Anledningen till detta är att vi utgår ifrån att många konsumenter (i synnerhet låginkomsttagare) inte kan utnyttja nedsatta priser då de förekommer. Undantag gäller vissa produktområden där nedsatta priser är särskilt vanliga t.ex. livsmedel samt radio, TV, stereo etc. För dessa noteras de aktuella priserna, dvs. även nedsatta belopp då det förekommer såsom rea-, extrapriser, etc. De flesta priser samlas in i samarbete med Statistiska centralbyråns (SCB) prisintervjuare i Örebro.

Produktförändringar

Butikernas varuutbud förändras, exempelvis p.g.a. produktutveckling och konsumenternas ändrade efterfrågan. Vid varje prisundersökning sker därför ett visst varuutbyte, då vissa produkter utgått ur butikssortimenten eller blivit ovanliga och svåra att hitta. De måste då ersättas med de som är mer vanliga och dessutom har motsvarande funktion och kvalitet. Detta gäller särskilt kläder och skor, samt hemelektroniska produkter där produkter och modeller snabbt ändras.

⁶ Information hämtad från tidskriften "Vem är Vem", fakta om svensk detaljhandel.

När görs prismätning?

Hur ofta prismätning sker beror på konsumentprisernas utveckling. Mellan prismätningarna uppmärksammas den faktiska prisutvecklingen för de olika konsumtionsområdena, genom att vi räknar om beloppen med delindex inom konsumentprisindex. Dessa anpassas delvis till innehållet i Konsumentverkets budgetposter. Exempelvis exkluderas fritidsbåt, lotteri/tips/lotto (som inte ingår i de rimliga kostnaderna) från SCB:s delindex när det gäller fritidsposten.

5.2.2 Prognos

De kostnadsbelopp som efter prismätningen utarbetas för respektive budgetpost och person-/hushållskategori, räknas sedan om med prognosfaktorer för den genomsnittliga prisutvecklingen för varor och tjänster under det följande året. Dessa faktorer tas fram i samarbete med Konjunkturinstitutet. I prognosberäkningen exkluderas bl.a. bostäder, vilka väger tungt i KPI, men som inte ingår i Konsumentverkets kostnadsberäkningar. Kostnadsbeloppen för de olika budgetposterna och person- och hushållsgrupperna avrundas slutligen till jämna tiotal kronor (se tabell i bilaga1).

5.2.3 Prisinsamling för respektive budgetpost

Faktiska prismätningar gjordes under 2010/2011 för alla individuella budgetposter, "Livsmedel" prismättes även 2012, samt för de hushållsgemensamma budgetposterna "Radio, TV, dator mm", "Media, fast telefoni, internet" och "Hemförsäkring". För övriga hushållsgemensamma budgetposter har ingen översyn eller faktisk prismätning gjorts sedan 2007/2008. Innehållet i posterna "Förbrukningsvaror" och "Hemutrustning" påverkas inte i så stor grad av konsumtionsförändringarna i samhället.

Livsmedel

Prisinsamlingen har genomförts under hösten 2012 i Örebro, i tio olika butiker inom respektive butikskedja ICA, COOP, Axfood och Bergendahl. För insamling av priser har fastställda prismätningslistor använts med angivna kravspecifikationer för respektive vara. Vid val av produkt har den billigaste varan valts som uppfyllt fastställda kriterier enligt prismätningslistorna. Insamlade priser har sedan viktats i förhållande till butikernas omsättning i landet. Det viktade genomsnittspriset för respektive livsmedel räknas sedan om med delkonsumentprisindex, samt med prognoser för prisutveckling nästkommande år.

Personlig hygien

Prisuppgifterna tar vi till största delen in från Coop Konsum, Hemköp, Apotek, Kicks och Åhléns. Prisuppgifter för hårklippning samlas in från ca 5 olika tätorter i landet.

Kläder och skor

Kläder och skor har delats upp i prismätningen så att kläder och skor för vinterbruk prismättes i november 2007 och vår-/sommarkläder samt skor

i april 2008. I åldersgruppen barn 0 år gjordes ingen uppdelning, eftersom utbudet av kläder till spädbarn finns tillgängligt året om. De butikskedjor som ingår i prisundersökningen beträffande kläder är företrädesvis Hennes & Mauritz, Lindex, KappAhl, JC, Stadium och för män även Dressman. Priserna för skor och stövlar etc. har främst hämtats in från Din Sko, Wedins och Stadium.

Fritid och lek

Prismätningen av varorna i denna budgetpost har främst skett i större affärskedjor som BR Leksaker, Åhléns, Coop Forum, Team Sportia, Stadium och Akademibokhandeln. När det gäller andra produkter än varor, som till exempel besök på teater och simhall, har vi dels utgått från priser i Örebro och dels från resultat av prisundersökning på ca 5 tätorter i landet.

Mobiltelefon

Priser för telefonapparaten hämtas från Elgiganten och Siba. Priser för samtalskostnader har hämtats från PTS (under våren 2012 stängdes PTS, Telepriskollen ner).

Barn och ungdomsförsäkring

Konsumenternas försäkringsbyrå samlar för vår räkning in uppgifter på årspremieavgifter för barn- och ungdomsförsäkringar från de fem största försäkringsbolagen (Trygg Hansa, Folksam, Skandia, Länsförsäkringar och IF). Premien avser 30* prisbasbeloppet.

Förbrukningsvaror

Prisinsamlingen görs huvudsakligen hos dagligvarukedjorna COOP Konsum och Hemköp.

Hemutrustning

Möbler och armaturer

Prisinsamling görs i större butikskedjor, såsom IKEA, MIO och Europamöbler (EM).

Laga mat

Prisinsamling görs i större butikskedjor, såsom IKEA, COOP Forum och Åhléns.

Duka

Prisinsamling görs i samma butikskedjor som för delposten "Laga mat"

Hemtextilier

Prisinsamling görs främst från IKEA, Hemtex, Jysk, Ellos och Åhléns.

Rengöra

Prisinsamling görs främst hos COOP Forum och Åhléns.

Underhålla

Prisinsamling görs främst hos COOP Forum, Åhléns och Clas Ohlsson.

Radio, TV, dator, mm

Dessa varor förekommer ofta till nedsatta priser som är betydligt lägre än de ordinarie. Vi har valt att använda det aktuella priset i butiken för dessa produkter, dvs. även när extrapris förekommer. De prismätningstillfällen vi hämtar uppgifter från är El-Giganten, SIBA och Expert (franchisebutiker).

Övrigt

Prisinsamling görs främst hos COOP Forum och Åhléns.

Media, fast telefon, Internet m.m.

Priserna för fast telefon, samtalskostnader och Internet hämtas från Telia.

Pris för dagstidning är priset på den största dagstidningen i prismätningssorten Örebro, Nerikes Allehanda. Övriga produkter, t.ex. kort, kuvert och pennor prismäts huvudsakligen hos Åhléns.

Hemförsäkring

Konsumenternas försäkringsbyrå samlar in priser på årspremieavgifter från de fyra största försäkringsbolagen (Trygg Hansa, Folksam, Länsförsäkringar och IF) för tre olika ortstyper (storstad, mellanstor stad och mindre tätort).

6. Översyn och prismätning för kommande år

I den interna rapporten om översyn av Konsumentverkets arbete med beräkningar av skäliga levnadskostnader gavs förslag på hur arbetet skulle kunna förenklas och rationaliseras. Utifrån dessa förslag har följande bedömningar gjorts angående översyner och prismätningar.

Översyn och prismätning som ska genomföras varje år:

- Radio, TV, dator mm (som är en del i hemutrustningsposten)
- Media, fast telefoni och Internet
- Mobiltelefon
(eftersom detta är områden där en snabb produkt/tjänsteutveckling sker)

Översyn och prismätning som ska genomföras vart tredje år:

- Barn- och ungdomsförsäkring
- Hemförsäkring

Översyn som ska genomföras vart sjunde år:

(om inga större samhällsförändringar sker som påverkar produktval)

- Livsmedel
- Kläder och skor
- Personlig hygien
- Fritid och lek
- Förbrukningsvaror
- Hemutrustning (möbler, textilier, husgeråd mm)

Prismätningar kommer inte att göras om inga större samhällsförändringar sker som påverkar produktval och priser. Befintliga priser från senaste prismätningar räknas årligen om med delkonsumentprisindex (del-KPI) och prognoser.

6.1 Kvalitetssäkring

6.1.1 Kvalitetssäkring av priser

Konsumentverket har ett detaljerat underlag på varor och tjänster som ingår inom varje varuumråde (budgetpost). Underlaget lämnas till Statistiska centralbyrån (SCB) för separata beräkningar av del- KPI för angivna aktuella tidsperioder. Utifrån detta underlag beställs en prognos från Konjunkturinstitutet för prisutvecklingen inom respektive områden för nästkommande år. På detta sätt blir uppdateringen av Konsumentverkets priser så verklighetsanpassade som möjligt.

6.1.2 Kvalitetssäkring av urvalet av produkter och tjänster

Detta säkras genom de detaljerade förbrukningslistor som finns med uppgifter om de varor och tjänster som ingår i beräkningarna. Här finns utöver användningstid och konsumtionsmängd (behov) för varje vara och tjänst även en närmare produktbeskrivning, med exempelvis uppgifter om modell och material. Dessutom framgår respektive produkts inköpsställe, förpackningsstorlek och inköpspris per förpackning. Genom att göra regelbundna översyner med justeringar av innehållet i förbrukningslistorna säkras också kvalitén på de varor och tjänster som ingår.

6.2 ”Skäliga levnadskostnader”

Konsumentverket har valt att inte längre använda begreppet ”skäliga levnadskostnader” eftersom detta begrepp tolkas på så olika sätt. Vi har i stället valt att kalla våra kostnadsberäkningar för ”Konsumentverkets referensvärden för levnadskostnader”. Namnbytet är också en anpassning till övriga europeiska länders benämningar ”Reference budgets”⁷.

⁷ European consumer debt network

7. Svårt att göra kostnadsjämförelser

7.1 Konsumentverkets kostnadsberäkningar

Vid jämförelse och annan användning av Konsumentverkets kostnadsberäkningar för olika år bör man vara medveten om att dessa kan ha ändrats i andra avseenden än i kostnadsbeloppen för de aktuella åren. Detta kan exempelvis gälla de kostnadsberäknade produkterna, prismättningsmetoderna och/eller prognosberäkningen. Observera också att Konsumentverkets referensvärden är prognoser som bygger på prognoser.

7.2 Hushållens faktiska konsumtion

Konsumentverkets beräkningar ska visa kostnader för en rimlig konsumtion. Av flera skäl kan beräkningarna inte endast baseras på statistik om hushållens faktiska utgifter. Att bedöma om den faktiska konsumtionen motsvarar en rimlig standard är problematiskt. Den utgiftsstatistik som t.ex. Statistiska centralbyrån (SCB) tar fram är inte tillräckligt detaljerad för att exempelvis kunna ge information om exakt vilka varor, tjänster och produktmängder som ingår för olika person- och hushållskategorier. Undersökningarna omfattar dessutom all sorts konsumtion i hushållen inom respektive budgetpost, såväl nödvändig och rimlig som lyx.

I den faktiska konsumtionen ingår även farliga, ohälsosamma och miljöskadliga produkter. Inköp i alla slags butikstyper finns med i dessa undersökningar, från lågprisföretag till exklusiva affärer.

I SCB:s undersökning "Hushållens utgifter" är det produkternas faktiska priser (dvs. även nedsatta priser) som noteras. De priser som ingår i Konsumentverkets beräkningar är de ordinarie utom för livsmedel samt radio, TV, stereo etc., för vilka nedsatta priser är vanliga. Skälet till att vi för de flesta produkter väljer ordinarie priser är, att vi utgår från att en stor del av konsumenterna (särskilt de med lägre inkomster) inte har möjlighet att utnyttja nedsatta priser när de förekommer.

Ytterligare skäl till att vi inte endast använder statistiska data är, att det inte alltid går att erhålla användbara uppgifter för alla de ålders-, köns- och hushållskategorier som vi gör beräkningar för. Antingen saknas undersökningsresultat eller så kan dessa vara osäkra. Detta gäller särskilt vissa ej så vanliga person- och hushållsgrupper (t.ex. hushåll med många barn). Därutöver publiceras resultaten från vissa undersökningar så lång tid efter att de har genomförts, att det finns risk för att de har förlorat i aktualitet.

En annan skillnad som har betydelse särskilt för sällanköpsprodukter är, att Konsumentverkets beräkningar avser kostnader medan exempelvis SCB:s studier gäller utgifter (i undersökningarna "Hushållens utgifter"). SCB:s uppgifter visar alltså värdet vid inköpet av de anskaffade produkterna. Konsumentverkets belopp avser värdet av det som förbrukas under månaden/åren och det som behöver sparas för att man i framtiden skall kunna ersätta en förbrukad produkt.

Bilaga 1

Konsumentverkets beräkningar av referensvärden för levnadskostnader per månad. Prognos för år 2013.
(Bas: prismätningar 2007/2008, 2011 och livsmedel 2012)

Individuella kostnader

Barn	6-11 mån	1 år	2-5 år	6-9 år	10-13 år	14-17 år	18-30 år	31-60 år	61-74 år	75 år-
1. Livsmedel										
Alt 1: Alla mål äts hemma eller matlåda till lunch										
	730	740	900	1 470						
				Kvinnor ->	1 630	1 820	1 790	1 750	1 610	1 560
				Män ->	1 860	2 350	2 350	2 240	2 010	1 820
Alt 2: Utom lunch mån-fre (lunch äts på förskola, skola, restaurang)										
	460	490	580	1 130						
				Kvinnor ->	1 250	1 400	1 370	1 330	1 230	1 190
				Män ->	1 420	1 800	1 800	1 720	1 540	1 400
0 år	1-2 år	3 år	4-6 år	7-10 år	11-14 år	15-17 år	18-30 år	31-49 år	50-60 år	61 år-
2. Kläder och skor										
370	440	440	520	560						
				Kvinnor ->	580	590	600	600	600	600
				Män ->	570	580	580	580	580	580
3a. Fritid och lek (exkl mobiltelefon)										
80	170	170	390	600	690	690	620	620	620	620
3b. Mobiltelefon										
	0	0	0	0	120	180	180	180	180	180
4. Personlig hygien										
490	420	140	110	140						
				Kvinnor ->	280	400	510	510	480	480
				Män ->	210	250	380	380	380	380
5. Barn- och ungdomsförsäkring										
120	120	120	120	120	120	120				
Summa individuella kostnader, exklusive livsmedel, post 2 till och med 5										
1 060	1 150	870	1 140	1 420						
				Kvinnor ->	1 790	1 980	1 910	1 910	1 880	1 880
				Män ->	1 710	1 820	1 760	1 760	1 760	1 760

Hushållskostnader							
	En person	Två personer	Tre personer	Fyra personer	Fem personer	Sex personer	Sju personer
6. Förbrukningsvaror och vissa sjukvårdsartiklar							
	100	140	230	260	320	370	420
7. Hemutrustning (möbler, hemtextilier, husgeråd, Tv, radio, dator m.m.)							
	390	480	570	650	770	860	930
8. Media, fast telefoni, internet m.m.							
	940	960	990	1 000	1 030	1 050	1 070
9. Hemförsäkring							
Stor stad	140	150	160	180	190	210	220
Mellanstor stad	90	100	110	120	130	140	150
Mindre tätort	80	90	90	100	100	110	120
Summa hushållskostnader, post 6 till och med 9							
Stor stad	1 570	1 730	1 950	2 090	2 310	2 490	2 640
Mellanstor stad	1 520	1 680	1 900	2 030	2 250	2 420	2 570
Mindre tätort	1 510	1 670	1 880	2 010	2 220	2 390	2 540

18 och 19-åringar minskar kostnaden för hygien med 55 kr pga fri tandvård.

